

P. 6. Presă, politică și naționalități în secolele XIX-XX

Organizatori: dr. Manuela MARIN
dr. Alexandru NICOLAESCU

Locație: Institutul de Istorie „George Barițiu”, Sala 507, et. 5
Str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14
Vineri, 18 octombrie, 09.00-11:00

Secțiunea își propune să surprindă aspecte din evoluția presei scrise din arealul României de azi începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea și continuând cu secolul al XX-lea. Presa scrisă și-a asumat nu doar rolul de informare, respectiv de comunicare dintre elite și majoritatea populației, dar a constituit și un barometru al evoluțiilor politice și sociale din societatea românească. Prin urmare, secțiunea va analiza rolul complex al presei scrise în secolele XIX-XX în strânsă legătură cu schimbările politice și sociale, precum și diversificarea și redefinirea rolului său în regimuri politice care s-au succedat în această perioadă. O atenție deosebită va fi acordată presei care a aparținut minorităților naționale și modul în care evoluția ei a reflectat dinamica raporturilor dintre statul român și aceste grupuri minoritare într-un context istoric marcat de schimbări politice radicale.

Rezumatele comunicărilor

Alexandru NICOLAESCU, Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu, *Reflectarea comasărilor agricole de la finalul secolului al XIX în presa românească transilvăneană. Studiu de caz: situația proprietarilor sași*

-Rezumat-

Spre finalul secolului al XIX-lea autoritățile maghiare au demarat în Transilvania un proces de comasare a terenurilor agricole. Chiar dacă a fost apreciat ca fiind parte din procesul de maghiarizare, atât românii, cât și sașii condamnând, în faza inițială, la unison mecanismul de repartizare a loturilor agricole, după definitivarea acțiunii, o parte a presei românești a apreciat rezultatele pozitive ale demersului. Presa a fost principalul mijloc în care au fost inventariate nemulțumirile, dar și beneficiile aduse domeniului agricol de către comasarea terenurilor agricole, motiv pentru care am analizat în cercetarea de față publicațiile românilor transilvăneni și referințele lor legate de modul în care proprietățile sașilor au fost afectate sau nu de acest proces. Cele mai multe referințe au fost legate de comunele locuite în comun de români și sași. Cercetarea de față s-a concentrat pe analiza principalelor periodice ale românilor din Transilvania, atât ziarele, cât și revistele perioadei, informațiile fiind puse în acord cu cele emise de literatura de specialitate.

Vasile CIOBANU, Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu *Pătrunderea nazismului în rândurile sașilor și reflectarea acestui proces în coloanele cotidianului „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt” (Sibiu)*

-Rezumat-

Pătrunderea nazismului în rândurile sașilor transilvăneni și ale celorlalți germani din România este astăzi un proces istoric cercetat, atât în România cât și în Germania. Considerăm însă că trebuie continuate investigațiile cu privire la rolul pe care l-a avut presa în vehicularea ideilor de sorginte nazistă printre sași și ceilalți germani din România. În comunicarea de față ne oprim asupra principalului cotidian săsesc, „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt” (SDT), apărut la Sibiu, între anii 1874 și 1941.

Acest periodic a fost utilizat, și pe bună dreptate, cu sursă de informații pentru diferite comunicări. Considerăm însă că măsura în care acest periodic a fost folosit ca mijloc și cale principală pentru vehicularea naționalismului german, mai apoi a ideilor național-socialiste trebuie studiată în continuare. Drept urmare, ne propunem să insistăm asupra acestui proces. Cotidianul a fost constant preocupat de soarta Germaniei după 1918, de mișcarea de eliberare de sub prescripțiile drastice ale „Diktatului de la Versailles”. Treptat, au fost inserate informații despre mișcarea de „reînnoire” apărută și dezvoltată în patria-mamă, devenită nazism. După ce în 1933, Partidul Nazist a ajuns la putere, mulți dintre germanii din afara Germaniei, și cei din România, au fost convinși că reînnoirea pornită și în rândurile lor era aceea din patria-mamă. De aici ușurința cu care un cotidian ca SDT a publicat informații, mai apoi și articole despre „înnoirea” din Germania. Elita săsească a fost în mare parte atrasă, chiar convinsă de această ideologie. Cercetarea poate fi extinsă și la celelalte periodice săsești, pentru a dispune de o imagine generală asupra întregii prese săsești, mai apoi a celei generate de întreaga comunitate a germanilor din România.

Constantin BĂJENARU, Muzeul de Istorie al Țării Făgărașului, *Aspecte privind problematica școlară a județului Făgăraș în perioada 1919-1924*

-Rezumat-

Odată cu Marea Unire societatea românească ardeleană în genere începe să se reconfigureze și să capete alte traiecte. România Mare se confrunta acum cu și mai multe minorități, fiind un stat care includea sisteme de învățământ diferite și a cărei societate încă era neunificată. Într-o astfel de situație, învățământul devenea principalul mijloc spre a realiza unificarea societății, dar și pentru a o construi. Pentru reușită, primul pas pe care statul român l-a făcut a fost introducerea administrației românești, care trebuia să asigure schimbările cerute de noile condiții în toate structurile existente și în toate domeniile. Odată cu instaurarea definitivă a administrației românești și în județul Făgăraș, și extinderea completă a autorității Consiliului Dirigent, a început procesul de preluare a fostelor școli de stat, indiferent de nivelul lor, de către noile autorități și implementarea predării învățământului în limba română, limba oficială a statului.

Tributari încă sistemului școlar bazat pe legislația maghiară, mulți învățători făgărașeni au adus în discuție problema școlilor confesionale românești, creându-se polemici și discuții în această privință, unele voci, manifeste în presă, dorind statificarea școlilor cât mai devreme, deoarece vremurile se schimbaseră radical, anticipând parcă legea din 1924. După actul național suprem al Marii Uniri școlile confesionale nu-și mai aveau rostul în spiritul progresului pedagogic, deoarece statul era acela care dispunea de toate mijloacele morale și materiale pentru susținerea școlilor, dar avea și datoria de a dirija progresul educației poporului român.

Manuela MARIN, Institutul de Istorie „George Barițiu”, *Presa și portretul politic. Cazul lui Nicolae Ceaușescu*

-Rezumat-

Lucrarea se concentrează asupra contribuției presei comuniste la popularizarea portretului oficial al lui Nicolae Ceaușescu și implicit, la perpetuarea și dezvoltarea cultului personalității sale în perioada anilor 1970 și 1980. Ea este împărțită în două părți principale. Prima parte trasează contextul istoric general care a permis apariția cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu, incluzând și câteva caracteristici ale sale. Partea a doua se concentrează asupra portretului politic al liderului român și a modului în care el a fost produs și reprodus constant în perioada analizată pentru promovarea cultului personalității sale. În acest sens, voi arăta cum și mai ales în ce context, presa comunistă a popularizat intensiv portretul politic al lui Nicolae Ceaușescu. Totodată, folosind o analiză de *sintaxă vizuală* (Victoria E. Bonnel), voi arăta cum asocierea în presa românească a portretului politic al liderului român cu elemente precum sloganuri, titlurile, date statistice sau personaje istorice a contribuit la intensificarea omagierii sale publice.

Cristian Alexandru DUMITRESCU, Universitatea București, *Brigadierul și parazitul social: ipostaze ale tineretului român în presa anilor 70 și 80.*

-Rezumat-

Unul dintre dezideratele de pe agenda politică a regimurilor dictatoriale din secolul XX a fost cel al creării „omului nou”. Nici regimul comunist din România nu s-a abătut de la acest deziderat. În România, la fel ca în celelalte regimuri comuniste, tineretul trebuia să fie îndrumat astfel încât să devină o categorie socială omogenă. Regimul, prin instituțiile sale, a avut rolul de a crea „omul nou” care urma să fie o persoană supusă ideologiei comuniste și Partidului, angajată din punct de vedere politic în viața socială și implicată în îndeplinirea scopurilor acestuia. Pentru ca acest deziderat să devină realitate, autoritățile comuniste au decis să lanseze în presa anilor '70 și '80 o serie de articole în care să prezinte două arhetipuri comportamentale ale tineretului: cel conform normelor socialiste, al brigadierului, care contribuia la edificarea societății socialiste și adopta morala comunistă și cel negativ, al parazitului, care se sustrăgea de la îndatoririle trasate de Partid și încerca să și sporească veniturile din afaceri ilicite.

Având la bază o analiză cantitativă și calitativă de presă, cercetarea analizează modul în care a fost portretizat „brigadierul” și „parazitul social” în periodice precum „Scânteia”, „Scânteia Tineretului”, „Viața studentescă” și „Informația Bucureștiului”. Portretul „parazitului” era unul standard, acesta fiind prezentat drept un tânăr, de obicei de sex masculin, ce locuia în mediul urban, care fie se sustrăgea activităților productive și făcea speculă pentru a își spori veniturile, fie era elev sau student și adoptaseră un stil vestit. Aveau barbă, plete și o vestimentație specifică. Brigadierul, care avea o uniformă specifică, își îndeplinea sarcinile cu entuziasm, era devotat față de patrie, nu se abătea de la linia impusă de Partid și era un muncitor ascultător și disciplinat. Regimul a folosit contrastul dintre brigadier și parazitul social pentru a consolida normele și valorile comuniste. Brigadierul era exemplul pozitiv, demn de urmat, care se implica în construirea societății socialiste multilateral dezvoltate, în timp ce parazitul social era considerat un pericol pentru stabilitatea socială și o piedică în calea progresului.